



YANGI O‘ZBEKISTONDA JAZONI IJRO ETISH TIZIMIDA OLIB BORILAYOTGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI

Alimov Bekzod Otabek o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Toshkent. sh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20669983>

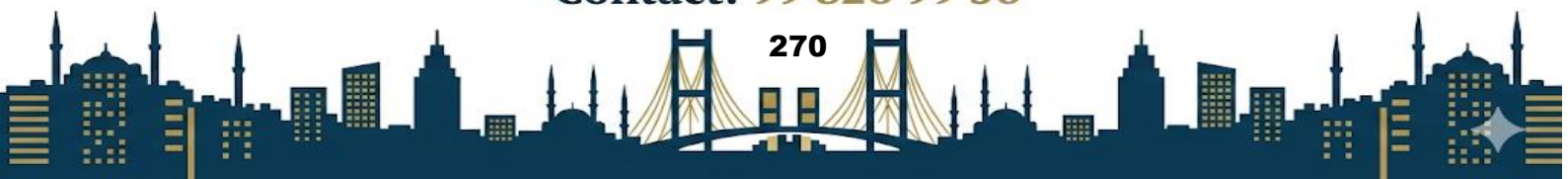
Annotatsiya. Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida jazoni ijro etish tizimini tubdan isloh qilish jarayonlari, ularning huquqiy asoslari va amaliy natijalari tahlil etiladi. Shuningdek, jazolarni insonparvarlashtirish, mahkumlar huquqlarini ta‘minlash, ularni ijtimoiy reabilitatsiya qilish hamda qayta jinoyatchilikning oldini olish masalalari keng yoritiladi. Tadqiqot davomida xalqaro tajriba asosida milliy tizimni takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: jazoni ijro etish tizimi, penitensiar islohotlar, inson huquqlari, probatsiya, resotsializatsiya, retsdiv jinoyatchilik, insonparvarlik

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot bosqichida inson qadrini ulug‘lash, uning huquq va erkinliklarini ta‘minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. Mazkur yondashuv jazoni ijro etish tizimida ham tub o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ilgari jazoni ijro etish tizimi asosan jazolash va jamiyatdan ajratish funksiyasini bajargan bo‘lsa, bugungi kunda u insonni tuzatish, qayta tarbiyalash va jamiyatga qaytarish tamoyillariga asoslanayotgan zamonaviy penitensiar modelga aylanish yo‘lida rivojlanmoqda.

So‘nggi yillarda jazoni ijro etish tizimini isloh qilish borasida qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, ushbu sohada keng ko‘lamli o‘zgarishlar amalga oshirildi. Xususan, jinoyat-ijroiya qonunchiligi takomillashtirildi, inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan mexanizmlar kuchaytirildi hamda tizim faoliyatining ochiqqligi va shaffofligi ta‘minlana boshlandi. Mazkur islohotlar natijasida jazoni ijro etish tizimi bosqichma-bosqich xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda.

Contact: 99 826 99 56





Jazolarni insonparvarlashtirish siyosati ushbu islohotlarning eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Amaliyotda ozodlikdan mahrum qilish jazosi qo‘llanishi qisqartirilib, uning o‘rniga muqobil jazolar keng joriy etilmoqda. Jumladan, probatsiya nazorati, majburiy jamoat ishlari va boshqa ijtimoiy yo‘naltirilgan choralar keng qo‘llanilmoqda. Bu esa, bir tomondan, jazoni ijro etish muassasalaridagi yuklamani kamaytirs, ikkinchi tomondan, shaxsning jamiyat bilan ijtimoiy aloqalarini saqlab qolishga xizmat qilmoqda.

Probatsiya institutining rivojlantirilishi jazoni ijro etish tizimidagi muhim yangiliklardan biri hisoblanadi. Ushbu tizim orqali mahkumlar jamiyatdan ajratilmagan holda nazorat qilinadi va ular bilan individual ishlash yo‘lga qo‘yiladi. Natijada, ularning ijtimoiy moslashuvi osonlashib, qayta jinoyat sodir etish ehtimoli kamayadi. Probatsiya xizmati tomonidan shaxslar bilan psixologik, ijtimoiy va huquqiy ishlar olib borilishi tizim samaradorligini yanada oshirmoqda.

Mahkumlar huquqlarini ta‘minlash masalasi ham islohotlarning markazida turibdi. Bugungi kunda jazoni ijro etish muassasalarida mahkumlarning advokat bilan uchrashish, tibbiy xizmatdan foydalanish, murojaat qilish va shikoyat berish huquqlari kengaytirildi. Shu bilan birga, ularning diniy erkinliklari ham ta‘minlanmoqda. Jazoni ijro etish muassasalari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratining kuchaytirilishi esa tizimning ochiqligi va shaffofligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Jazoni ijro etish muassasalarini modernizatsiya qilish jarayonlari ham izchil amalga oshirilmoqda. Yangi muassasalar qurilishi, mavjud infratuzilmani yangilash, zamonaviy videokuzatuv va elektron nazorat tizimlarini joriy etish orqali tizimning texnik bazasi mustahkamlanmoqda. Raqamlashtirish jarayonlari esa boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Mahkumlarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish va ularning bandligini ta‘minlash penitensiar siyosatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Shu maqsadda jazoni ijro





etish muassasalarida kasb-hunar o'rgatish, ishlab chiqarish faoliyatini yo'lga qo'yish va mahkumlarni mehnatga jalb etish tizimi rivojlantirilmoqda. Bu esa mahkumlarning ozodlikka chiqqach jamiyatga moslashuvini osonlashtiradi hamda ularning qayta jinoyat sodir etish ehtimolini kamaytiradi.

Shu bilan birga, tizimda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim jazoni ijro etish muassasalarida moddiy-texnik baza yetarli darajada emas, resotsializatsiya dasturlari to'liq qamrovga ega emas hamda ozodlikka chiqqan shaxslarning ish bilan ta'minlanishi muammosi dolzarbligicha qolmoqda. Probatsiya tizimining ayrim hududlarda samaradorligi ham yetarli darajada emas. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, samarali penitensiar tizim ***insonparvarlik, ijtimoiy moslashuv va profilaktika*** tamoyillariga asoslanadi. Rivojlangan davlatlar tajribasida mahkumlarni kasbga o'rgatish, ularni jamiyatga integratsiya qilish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi yuqori darajada yo'lga qo'yilgan. Ushbu tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish tizimni yanada takomillashtirish imkonini beradi.

Kelgusida jazoni ijro etish tizimini yanada rivojlantirish uchun qonunchilikni takomillashtirish, probatsiya tizimini kengaytirish, mahkumlarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlash hamda zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Shu bilan birga, davlat organlari, fuqarolik jamiyati institutlari va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, Yangi O'zbekistonda jazoni ijro etish tizimi chuqur islohotlar bosqichini boshdan kechirmoqda. Ushbu islohotlar tizimni jazolashdan ko'ra insonni tuzatish va jamiyatga qaytarishga yo'naltirilgan zamonaviy modelga aylantirishga xizmat qilmoqda. Kelgusida mazkur yo'nalishdagi ishlarni izchil davom ettirish orqali samarali, adolatli va insonparvar penitensiar tizimni to'liq shakllantirish mumkin.





SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository



REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-ijroiya kodeksi
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining jazoni ijro etish tizimini isloh qilishga oid farmon va qarorlari
3. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi milliy strategiyasi
4. BMTning mahkumlar bilan muomala qilish bo'yicha minimal standart qoidolari (Nelson Mandela Rules)
5. Xalqaro penitensiar tizimlar bo'yicha ilmiy maqolalar va tahliliy hisobotlar

Contact: 99 826 99 56

